

մէջ այս հորովները ոչինչ կը ցուցնեն Տ-ի գէտմ. բայց այս չի նշանակեր թէ Տ ինկած է: Հեղինակը կ'աշխատի ցուցնել թէ ուղղականը կազմուած է մեր մէջ նմանողութեամբ, սեռական-տարական հոլովաձեւը ոչ թէ բուն սեռական է, այլ նախապէս միայն տրական, որ յետոյ նաեւ սեռականի մտքով գործածուած է: Բացառականը կարծուած է ոչ թէ լօՏ մասնիկով մը, ինչպէս Հիւրշման կը կարծէ, այլ ներգոյական հոլովէն բացառականացեալ է: Այս քննութիւններէն կը հետեւցնէ որ տեղիք չկայ կարծելու թէ հնդեւ. Տ վերջապէս ինկած է մեր մէջ, այլ միշտ դարձած է ք եւ ուր որ այժմ կրօնուած է, հոն նմանողութիւն մը կ'այ:

Երրորդ գլուխը կը զբաղի խումբ մը անուններու (ծանր, ծաղր), գերաշուանական հոլովներու (այսր, նորա) եւ բայերու (սիրէր, մի սիրեր) մէջ երեւան եկող ը օտարականութեամբ: Դռանը եւն ուղղականներուն մէջ ը կու գայ Տ ուղղականներու մասնիկէն, որ հնդկերէնի նման է = չ ձայնէն անցնելէ ետք, հայերէնի մէջ դարձած է ը: Բայերուն մէջ երեւցած ը ձայնը դուհի, դա գերաշուաններէն կը ծագի. բայերուն երկրորդ եւ երրորդ գէտմէրը նոյն ձեւին յաջգած ըլլալով, իրարմէ որոշելու համար պէտք էր աւելցնել երկրորդ գէտմին վրայ դու եւ երրորդ գէտմին վրայ դա. որովք յետոյ սղուելով դարձան միայն ը. ասկէ ալ ստանալով Յ ձայնը, վերածուեցան ը-ի: Գալով մակբայներու մէջ երեւցած ը-ին, այս ալ համեմատուած է գոթ. þar, սիր. tarhi ձեւերուն հետ:

Իբր յաւելուած դրուած է փոքրիկ գլուխ մը, որ Պրոթ. Պեգերսընի ինքնագիր աշխարհաբար հայերէն յօդուածն է, արեւմտեան բարբառով: Եզրուածը կը խօսի հին հայերէն լեզուի շեշտին վրայ: Ահ հասարակ ընդունուած է գիտականերու կողմէ թէ հին հայերէնի շեշտը ուժի շեշտ էր. ասոր ապացոյց է համարուած այլեւայլ ձայնաւորներու անկումը շեշտէն առաջ: Եւ որ քննութիւնները ցոյց տուին թէ երաժշտական շեշտն ալ կրնայ պատճառ ըլլալ ձայնաւորներու անկման, մանաւանդ յ եւ Ս ձայնաւորներուն: Եւ որովհետեւ հայերէնի մէջ միայն այս երկու ձայնաւորները կրնան իյնալ, մինչդեռ ա, է եւն կը մնան, ուստի կրնանք հետեւցնել թէ հին հայերէնի շեշտն ալ երաժշտական էր, ինչպէս յունարեւի եւ լատներէնի շեշտը:

Գերախառաբար պէտք է խոստովանիլ թէ նիւթին բազմազանութիւնը, առանց ընդմիջարկութեանց մէջ նիւթէն մէկալին անցնիլը, վեր-

ջապէս ստորաբաժանութիւնը բացակայութիւնը աշխատութիւնը դարձուցած են բաւական կնճառ եւ գոհաբերութեան: Ասոր մեծապէս նպաստած է գերմանական լեզուի ճապարկութիւնը, զոր յամենայն դեպս չէր կրնար պարզել թարգմանիչը հայերէնի մէջ:

Երկրորդ եւ մեծ պահանջութիւն մ'ալ է սպագրական սխալներու առատութիւնը:

Պեգերսընի գործը Հիւրշմանի կամ Մէյէի քերականութեանց նման դասական ամբողջական աշխատութիւն մը չէ, այլ այն նախապատրաստական ու մանական ուսումնասիրութիւններէն մէկը, որոնց վրայ պիտի հիմնուի որ մը հայերէնի լիակատար քննական քերականութիւնը:

Երուի, 1904 յուլիս 31:

ՀՐԱՉԵՍ ԱՄԱՌԵԱՆ

ԲՈՒՆԱԳՈՒԹԻՒՆ

ՈՒՍՈՒՄՆԱԳՈՒՆ

ԱՇԽԱՏԱՆԱԳՐԱՎԱՆ — Հին հայոց տեղւոյ անունները. — Հատած Ա. Հայաստան մինչեւ 650 թուականը յետ Երեստոսի. 289:

ՄԱՍԵՆԱԳՐԱՎԱՆ — Խոսքովիկ թարգմանիչն է իւր երկասիրութիւնները. — Բան վարդապետութեան յաղագս քառասունորոցն ասացեալ ճեպոն Խոսքովայ. 304:

ՊԱՄՄԱՎԱՆ — Նոր Եղիսաբէթուպոլիս — իր տարեկան հաշուեկշիռն է ղառաւորները. վերջին խօսք. 316:

ԴՐԱՄԱԳՈՒՍՏԱՎԱՆ — Սըշակունի դրամներ — Ժողովածոյն Ասպետին Աղեքսանդր Պետրովիչ (պատկերապարզ). 323:

ԼԵՃՈՒՄԱՎԱՆԱՎԱՆ — Ստուգարանական հետազոտութիւնը. 334:

ՄԱՍՏՈՒՄԱՍՏԱՎԱՆ — Նպաստ մը հայ լեզուի պատմութեան, գրեթ պոռթ. Հոգեք Պեդերսէն. Թրգմ. Հ. Գաբրէլի Գաբրէլիան, Վիեննա 1904:

(Ազգ. Մատ. ԽԷ) արտատպեալ Հանդէս Ամսթերդէն. 335:

ՀՐԱՍՏԱՐԱՆԻՆ ԵՒ ՊԱՍՏԱՆԱՍՏՈՒՆ ԽՈՍՏԱԳՈՒՐ

Հ. ԲԱՔՏԵՆԻ Վ. ՊԱՐՈՆՅ

ՎԻԵՆՆԱ, ՄԻԻԲԱՐԵՆՆ ԵՊԱՐԱՆ